

INSCOOL

Inclusive Schools II

**Pleidooi voor veranderingen
op systemisch niveau**

Beleidsaanbevelingen

Mede gefinancierd door het
programma Erasmus+
van de Europese Unie

Disclaimer: De steun van de Europese Commissie voor de productie van deze publicatie vormt geen goedkeuring van de inhoud, die alleen de mening van de auteurs weerspiegelt, en de Commissie kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor enige mogelijke gebruikmaking van de informatie die erin is opgenomen.

Inhoudsopgave

Samenvatting van beleidsaanbevelingen	2
Beleidsachtergrond	4
De projecten van Inclusive Schools	6
Hoe werkte het partnerschap rond belangenbehartiging?	8
Activiteiten op national niveau	9
Activiteiten op EU-niveau	9
Wat zijn onze aanbevelingen?	10
Professionele ontwikkeling voor leerkrachten en schoolleiders	10
Systemische samenwerking en de schoolbrede aanpak	11
Tekorten aan leraren en schoolleiders: een geval van verslechtering van het welzijn	15
Overheidsfinanciering voor onderwijs en training	16

Samenvatting van beleidsaanbevelingen

Het INSCOOL II-partnerschap beveelt de EU-instellingen aan om met de lidstaten samen te werken op de volgende gebieden:

Professionele ontwikkeling voor leerkrachten en schoolleiders

- Leermogelijkheden ontwikkelen voor leraren, leraren in opleiding en schoolleiders in overeenstemming met hun context en behoeften zonder extra lasten of herhaling te creëren.
- Het beschikbare trainingsaanbod moet bestaan uit formele en niet-formele leeraanbieders, gemakkelijk toegankelijk zijn en naar behoren worden gefinancierd.
- Trainingsmogelijkheden over samenwerkend schoolleiderschap promoten en hoe deel te nemen aan het beleidsvormingsproces.

Systemische samenwerking en de school brede aanpak

- Beleid ontwikkelen en implementeren dat leraren en schoolleiders helpt om actoren en belanghebbenden bij elkaar te brengen.
- Leerkrachten en schoolleiders ondersteuning bieden, ook financieel, om acties voor curriculumontwikkeling als een participatief proces te bevorderen.
- Zorgen voor begeleiding en middelen waarmee beleidsmakers en belanghebbenden beleid en praktijk in beide richtingen kunnen overbruggen.
- Het bevorderen van de waardering van niet-formeel onderwijs als een essentieel onderdeel van inclusief onderwijs en de ontwikkeling van systematische samenwerking in de formele, niet-formele en informele onderwijssectoren om ervoor te zorgen dat hun stem doordringt in de besluitvormingsprocessen rond beleid, curriculum, financiering en onderwijs- en leermethoden.
- Scholen promoten als lerende ecosystemen, waarbij sterke netwerken worden gevormd die kunnen helpen bij het oplossen van de problemen waarmee zij worden geconfronteerd door samenwerking met het maatschappelijk middenveld.
- Richtlijnen geven voor het implementeren van de aanbeveling van Europese Raad ver trajecten naar schoolsucces, met name over het opnemen van welzijn als een hoofddoelstelling van de leersystemen.
- De implementatie van het school brede benaderingskader bevorderen, waarbij de verbanden binnen met de aanpak van Onderwijs voor duurzame ontwikkeling duidelijk worden gemaakt, aangezien duurzaamheid en inclusie van elkaar afhankelijk zijn.
- Oproep voor de effectieve implementatie van bestaande competentiekaders zoals Key Competences, LifeComp, DigComp en EntreComp en GreenComp.
- Ondersteuning bij het versterken van wederzijdse leeractiviteiten tussen lidstaten, binnen landen en tussen regio's en steden.
- Het opzetten van samenwerkingsstructuren stimuleren op lokaal en regionaal niveau, aangezien er op deze niveaus beleid en acties plaatsvinden. Het Comité van de Regio's

en DG regio zouden een centrale rol kunnen spelen bij het bevorderen en ondersteunen van deze structuren.

Tekorten aan leraren en schoolleiders: een oorzaak van verslechtering van het welzijn

- Maatregelen ontwikkelen en uitvoeren om hoogwaardige onderwijsprofessionals aan te trekken en te behouden, waarbij de nadruk ligt op het verminderen van de administratieve lasten, het vereenvoudigen van de toegang tot de leraren- en schoolleiders loopbaan en het bieden van een passend loon.
- De integratie van mensen uit andere beroepen in het lerarenberoep ondersteunen met behoud van kwaliteitsnormen.
- De implementatie van hervormingen aanmoedigen om meer flexibiliteit mogelijk te maken en leraren en schoolleiders autonomie te geven om inclusiemaatregelen te implementeren.
- Begeleiding bij het verbinden van formele, informele en niet-formele leeromgevingen en hoe het onderwijzend personeel kan worden ondersteund door partners uit het maatschappelijk middenveld.
- Begeleiding bij de introductie van digitale hulpmiddelen, vergezeld van adequate ondersteuning voor leraren in opleiding, leraren en schoolleiders om inclusie te stimuleren.
- Oproep om collectieve overeenkomsten te respecteren en de sociale dialoog en collectieve onderhandelingen te bevorderen om inclusief onderwijs en betere arbeidsomstandigheden voor het personeel te garanderen.
- Begeleiding om publieke investeringen in onderwijssystemen te waarborgen zorgt ook voor het welzijn van leraren en schoolleiders.

Overheidsfinanciering voor onderwijs en training

- Adequate overheidsfinanciering verankeren als het belangrijkste element van inclusie in het onderwijs in alle beleidsdocumenten die gericht is zijn op zowel harde als zachte infrastructuurveranderingen.
- Begeleiding bieden zodat overheidsfinanciering lange termijn- en sector overschrijdende initiatieven stimuleert en niet-duurzame initiatieven op korte termijn ontmoedigt.
- De slimme toewijzing van middelen bevorderen om schoolleiders en leerkrachten te ondersteunen bij het implementeren van beleid en programma's om inclusiekloven op lokaal niveau te dichtten.
- Mechanismen ontwikkelen om ervoor te zorgen dat projectresultaten niet verloren gaan en die de besluitvorming op verschillende niveaus kunnen ondersteunen om

investeringen in inclusie efficiënter te maken en beter af te stemmen op de behoeften ter plaatse.

- Samenwerkingsstructuren van belanghebbenden moeten ook inspraak hebben bij de beoordeling en monitoring van de werkelijke kosten en behoeften van scholen en onderwijssystemen.
- Aanmoedigen van meer financiële middelen voor ondersteunend personeel om te helpen ondersteunen bij inclusie op scholen en voor meer en een beter trainingsaanbod voor onderwijzend en niet-onderwijzend personeel. Deze trainingsmogelijkheden zijn essentieel in gevallen waarin het beleid op nationaal niveau niet volledig is afgestemd op een meer holistische kijk op inclusie in het onderwijs.
- Privatisering en stagnatie van overheidsfinanciering voor onderwijs tegengaan om ervoor te zorgen dat er voldoende overheidsfinanciering wordt gegeven aan ondersteunende diensten, zodat alle leerlingen een gelijk speelveld hebben bij de toegang tot onderwijs en opleiding; waaronder huisvesting, schoolmaaltijden, vervoer, enz.

Beleidsachtergrond

Het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind (UNCRC), dat in 1989 werd aangenomen, verankerde het recht op kwaliteitsvol, inclusief onderwijs en eiste gratis basisonderwijs, terwijl het een kader bood voor onderwijs dat erop gericht was ervoor te zorgen dat elk individueel kind zijn volledige potentieel kan bereiken (1). Vervolgens onderschreef de Europese Unie in 2012 het recht op onderwijs in het Handvest van de grondrechten van de EU (2). Zoals met veel sociale beleidsterreinen, scheidt het echter geen bindende verplichting, aangezien onderwijs een nationale bevoegdheid blijft (3). De lancering van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG 4) vormde een belangrijke stimulans om ervoor te zorgen dat lerenden hun recht op inclusief en rechtvaardig onderwijs en opleiding kunnen uitoefenen (4). In 2015 publiceerde UNESCO *Rethinking Education* (5), waarin het belang uiteen werd gezet van het herdefiniëren van onderwijs als een verantwoordelijkheid die door iedereen wordt gedeeld op basis van een holistische aanpak door middel van samenwerking tussen aanbieders van formeel, niet-formeel en informeel onderwijs, waarbij een school brede aanpak wordt toegepast (6). UNESCO benadrukt hoe cruciaal het is om nieuwe onderwijsecosystemen en netwerken voor leerruimte

¹ PHERECLOS project (2020). [Policy and School Structure Inventory](#).

² European Commission. [EU Charter of Fundamental Rights](#).

³ PHERECLOS project (2020). [Policy and School Structure Inventory](#).

⁴ United Nations. [Ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all](#).

⁵ UNESCO (2015). [Rethinking Education - Towards a Global Common Good](#).

⁶ PHERECLOS project (2020). [Policy and School Structure Inventory](#).

te verkennen om tegemoet te komen aan uiteenlopende behoeften en onderwijsdoelen door open en flexibele systemen op te zetten voor een leven lang leren.

Een school brede aanpak weerspiegelt van nature democratische en mensenrechtenbeginselen. Het belang hiervan is ook erkend door de ET2020-werkgroep voor scholen, die (7) wijst op het multidimensionale karakter van scholen die worden gekenmerkt als open leercentra die in een constante relatie van wederzijdse ondersteuning met hun gemeenschappen staan (8). UNESCO en de Raad van Europa hebben deze aanpak ook erkend als een sleutelfactor voor het opbouwen van inclusieve onderwijssystemen en het ontwikkelen van competenties voor een democratische cultuur door niet alleen in te spelen op de behoeften van de lerenden, maar ook op die van het hele personeel en de bredere gemeenschap.

De EU heeft pogingen ondernomen om de SDG's door te laten dringen in haar beleidsvormings- en toezicht processen. Binnen de prioriteiten van de Commissie werd SDG 4 beschouwd als een van de prioriteiten van "Een economie die werkt voor mensen", "Europa geschikt voor het digitale tijdperk" en de "Europese manier van leven" (9). Door een beperking van de bevoegdheden zijn de EU-instellingen alleen in staat om niet-bindende beleidsdocumenten op te stellen rond onderwijs- en opleidingsthema's en om de open coördinatiemethode en werkgroepen voor wederzijds leren tussen de lidstaten te implementeren. Vóór 2020 was inclusie al aangemerkt als een beleidsprioriteit, met als belangrijkste doelstellingen voor scholen het terugdringen van voortijdig schoolverlaten, onderwijs en opvang voor jonge kinderen, en ondermaatse prestaties op het gebied van lezen, wiskunde en wetenschappen.

Een belangrijke stap voor inclusief onderwijs was de lancering van de Europese pijler van sociale rechten, EPSR, (10) in 2017 en de aanbeveling van de Raad over sleutelcompetenties voor een leven lang leren in 2018 (11). De EPSR verankert, in overeenstemming met SDG 4, het recht op kwaliteitsvol en inclusief onderwijs, opleiding en een leven lang leren; op het benutten van het volledige potentieel van onderwijs als motor voor sociale rechtvaardigheid; en op het ervaren van de Europese identiteit in al haar diversiteit. De aanbeveling van de Raad inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren stelt dat het belangrijk is deze competenties te ontwikkelen voor zelfontplooiing en sociale inclusie (12) en legt ook duidelijke verbanden met SDG 4. Bovendien wordt benadrukt hoe belangrijk het is om alle lerenden adequate ondersteuning te bieden en te zorgen voor inclusieve leeromgevingen om in hun behoeften te voorzien en hun onderwijspotentieel te verwezenlijken.

---

⁷ European Commission (2015). [Education & Training 2020. Schools policy: A whole school approach to tackling early school leaving.](#)

⁸ EEPN (2022). [A whole school support and networking to ensure school success for all.](#)

⁹ European Commission. [EU whole-of-government' approach.](#)

¹⁰ European Commission. [European Pillar of Social Rights.](#)

¹¹ [Council Recommendation of 22 May 2018 on key competences for lifelong learning.](#)

¹² Met speciale nadruk op het verbeteren van basisvaardigheden, het investeren in het leren van talen, het verbeteren van onder andere digitale en ondernemerscompetenties.

In 2018 werd de Aanbeveling van de Raad inzake de bevordering van gemeenschappelijke waarden, inclusief onderwijs en de Europese dimensie van het onderwijs (13) gepubliceerd; naar aanleiding van een dreigende radicalisering in de hele Unie. De lidstaten worden opgeroepen om onderwijzend personeel te ondersteunen, zodat zij inclusief onderwijs kunnen geven. Dit kan worden gedaan door middel van maatregelen om personeel verder te bekwamen, basis- en voortgezet onderwijs te bevorderen, alsook intercollegiaal leren en intercollegiale adviesactiviteiten, begeleiding en mentoring. De lidstaten wordt verzocht gebruik te maken van bestaande structuren en/of nieuwe structuren te ontwikkelen die de actieve deelname van leerkrachten, ouders, leerlingen en de bredere gemeenschap op scholen bevorderen.

Meer recentelijk, in 2020, werd de mededeling over de totstandbrenging van de Europese onderwijsruimte (EER) tegen 2025 gelanceerd (14) met belangrijke dimensies gewijd aan inclusie in onderwijs en opleiding en een andere dimensie met betrekking tot duurzaamheid waaraan inclusie is gekoppeld. SDG 4 en het werk van UNESCO rond Educatie voor Duurzame Ontwikkeling (ESO) laten zien dat EDO een waardevolle benadering is om inclusief onderwijs te bevorderen en de verbanden tussen het werk rond inclusie en duurzaamheid te versterken (15). In de mededeling worden eerdere streefdoelen herzien en geactualiseerde benchmarks vastgesteld voor slecht presteren op het gebied van lezen, wiskunde en natuurwetenschappen, slecht presteren op het gebied van computer- en informatievaardigheden, voortijdig schoolverlaten en voorschools onderwijs (16). De EU houdt toezicht op de kwaliteit van het onderwijs via de Onderwijs- en opleidingsmonitor en werkt aan structurele indicatoren ter ondersteuning van de lidstaten (17). De meest gerichte aanbeveling van de Raad over inclusie op scholen is Trajecten naar succes op school (18). De Aanbeveling van de Raad heeft tot doel te zorgen voor betere onderwijsresultaten voor alle leerlingen, door de prestaties qua basisvaardigheden te verbeteren en het aantal vroegtijdige schoolverlaters terug te dringen door middel van een holistische kijk op schoolsucces, waarbij zowel naar prestaties als naar welzijn wordt gekeken.

Een ander belangrijk werkgebied waren de pogingen om begeleiding te bieden met betrekking tot het gebruik van digitale technologieën en inclusie op scholen. In de Aanbeveling van de Raad over blended learning-benaderingen voor hoogwaardig en inclusief basis- en voortgezet onderwijs (2021) (19) wordt aanbevolen om de monitoring en zelfevaluatie van de inclusiestrategieën en -praktijken van scholen met blended learning-benaderingen te

---

¹³ [Council Recommendation of 22 May 2018 on promoting common values, inclusive education, and the European dimension of teaching.](#)

¹⁴ [COMMUNICATION on achieving the European Education Area by 2025.](#)

¹⁵ EEPN (2022). [A whole school approach for sustainable development, with a particular focus on the role and competences of school leaders to support the implementation of it.](#)

¹⁶ European Commission. [European Education Area.](#)

¹⁷ PHERECLOS project (2020). [Policy and School Structure Inventory.](#)

¹⁸ [Council Recommendation of 28 November 2022 on Pathways to School Success and replacing the Council Recommendation of 28 June 2011 on policies to reduce early school leaving](#)

¹⁹ [Council Recommendation of 29 November 2021 on blended learning approaches for high-quality and inclusive primary and secondary education.](#)

ondersteunen, zodat de nodige maatregelen kunnen worden genomen om tekortkomingen te verhelpen. Bovendien voorziet DigCompEdu20 (digitaal competentiekader voor onderwijzers) in de ontwikkeling van een reeks competenties waarmee leraren effectieve, inclusieve en innovatieve leerstrategieën kunnen bevorderen met behulp van digitale hulpmiddelen. De focus ligt niet voornamelijk op technische vaardigheden, maar ook op hoe digitale technologieën kunnen worden gebruikt om onderwijs en opleiding te verbeteren en te innoveren. Andere relevante kaders zijn LifeComp en EntreComp.

Ondanks de beperkte mogelijkheden om het onderwijsbeleid uit te voeren, werden governance- en co-creatiestructuren opgezet voor samenwerking. Financieringsprogramma's zoals Erasmus+ en Horizon bevorderen de uitwisseling van ervaringen, experimenten met beleidsinnovatie en implementatie van onderwijsonderzoek. Het stimuleren van inclusie was een van de hoofdprioriteiten van de programmeringsperiode 2021-2027 van Erasmus+ (21). De EU implementeert ook de open coördinatiemethode en werkgroepen om wederzijds leren tussen de lidstaten te bevorderen. Momenteel zijn er twee werkgroepen die zich richten op scholen: Trajecten naar succes op school en Leren voor duurzaamheid; en een meer globale, Gelijkheid en waarden in onderwijs en opleiding. In deze groepen komen regeringsvertegenwoordigers van lidstaten, EU-instellingen, nationale beleidsdeskundigen, maar ook maatschappelijke organisaties en academici samen om verschillende onderwerpen rond inclusie te bespreken. De besproken onderwerpen omvatten, maar zijn niet beperkt tot, burgerschapsonderwijs, gendergelijkheid bij binnen het leren, welzijn en beoordeling bij het leren, inclusie vanuit het perspectief van de oorlog in Oekraïne en inclusie voor leerlingen met een beperking.

De projecten van Inclusive Schools

Het werk begon in 2019 met het Inclusive Schools (InScool) -project (22) waarbij partners uit vijf EU-landen betrokken waren: Griekenland, het Verenigd Koninkrijk, Polen, België en Spanje. Dit eerste project had tot doel de principes van inclusief onderwijs te verankeren in het schoolmanagement in Europa door de opkomst te bevorderen van een gemeenschap van leiders die voor inclusie staan (schoolleiders, leerkrachten en leerlingen). De visie was om de schoolcultuur geleidelijk te hervormen door middel van inclusiestrategieën voor de lange termijn in heel Europa en door schoolgemeenschappen te betrekken bij concrete actieplannen om gelijkheid te bevorderen en diversiteit te waarderen. De belangrijkste resultaten waren pedagogische hulpmiddelen en trainingssessies op lokaal en internationaal niveau (23).

Het transformeren van schoolculturen is een langetermijnproces, wat de projectpartners deed nadenken over een voortzetting van het werk met een focus op leerkrachten, stagiairs en schoolleiders. Het INSCOOL II-project had toen als doel de kennis en vaardigheden van

---

²⁰ European Commission. [Digital Competence Framework for Educators \(DigCompEdu\)](#).

²¹ Ibid.

²² [InScool project resources](#).

²³ [InScool project resources](#).

schoolleiders, leraren en leraren in opleiding omtrent inclusief werken aanzienlijk te vergroten: om verandering in de schoolcultuur te bevorderen, zodat mensen gelijkwaardig en vreedzaam samen kunnen leven, werken en leren; om de kennis en het begrip van leerkrachten over inclusief onderwijsbeleid, -praktijk en -cultuur te verdiepen; om beleidsverandering op verschillende niveaus te beïnvloeden; en om een gevoel van saamhorigheid en gemeenschappelijke waarden te bevorderen. Om deze doelstellingen te bereiken, omvatten de uitgevoerde activiteiten:

- **Een behoeftenanalyserapport (24):** om dieper in te gaan op de behoeften van schoolleiders, leraren en leraren in opleiding uit alle deelnemende landen (Hongarije, Italië, Nederland, Polen, Spanje en het Verenigd Koninkrijk) en een vergelijkende behoefteanalyse.
- **Een verzameling inspirerende praktijken:** voortbouwend op de kennis en praktische ervaring van eerdere projecten en initiatieven; hetzelfde rapport behandelt 30 inspirerende praktijken met een leidraad om lezers te helpen beter door de beste praktijken te navigeren en er optimaal gebruik van te maken.
- **Face-to-face training:** de trainingen zijn ontwikkeld, aangestuurd en beschikbaar gesteld voor iedereen die een inclusietraining wil geven met afzonderlijk trainingsmateriaal voor leraren en schoolleiders. De belangrijkste onderwerpen zijn het begrijpen van inclusie en de noodzaak om te veranderen, het omgaan met verandering, praktijk in de klas, school brede benaderingen en modellen voor het oplossen van conflicten.
- **Massive Open Online Course (25):** Meer dan 400 deelnemers uit heel Europa hebben er hier al aan deelgenomen. De cursus behandelt de theoretische basis, kernbegrippen, begrip van de context, inclusieve benaderingen, basisinstrumenten en -hulpmiddelen, school brede benadering en 'open schooling'; evenals oefeningen voor zelfreflectie en verbindingen met de groep, reconstructies, successen en succesvolle mislukkingen.

Hoe werkte het partnerschap rond belangenbehartiging?

Bij het INSCOOL II-project waren partners betrokken die werkzaam waren in Hongarije, België, Italië, Nederland, Polen, Spanje en het Verenigd Koninkrijk. Het project maakte gebruik van een bottom-up benadering, waarbij de resultaten, de goede praktijken en de uitwisselingen van de nationale belangengroepen in elk van de partnerlanden, plus de uitwisselingen tijdens de slotconferentie, werden samengebracht om beleidsaanbevelingen te vormen die kunnen bijdragen aan beleidshervormingen op verschillende niveaus. De grondgedachte achter de oprichting van de belangengroepen was het ontwikkelen van de competenties van leraren in opleiding, leerkrachten en schoolleiders om inclusieve onderwijspraktijken op scholen op te schalen en te pleiten voor inclusie in beleidsvormingsprocessen op lokaal en nationaal niveau, evenals op EU-niveau via de activiteiten en netwerken van het projectconsortium. Het werk op

²⁴ INSCOOL II project (2022). [Inclusive education needs assessment and collection of inspiring practices.](#)

²⁵ [INSCOOL II project MOOC.](#)

het gebied van belangenbehartiging had ook als doel de resultaten van het vorige InScool-project op te schalen (26) door meer begunstigden, belanghebbenden op het gebied van onderwijs en opleiding en daarbuiten te betrekken en de resultaten onder een breder publiek te verspreiden.

Activiteiten op nationaal niveau

- **Vorming van de belangengroepen:** elke projectpartner bracht een diverse groep actoren samen, waaronder deelnemers aan de face-to-face trainingssessies gedurende 2022 en 2023, evenals ouders, projectmanagers die werken aan inclusie, niet-onderwijzend personeel (d.w.z. psychologen), onderwijs-/opleidingsinstellingen en pleeggezinnen. De belangengroepen omvatten ook vertegenwoordigers van overheidsinstanties en particuliere entiteiten.
- **Vergaderingen van de belangengroepen:** ze richtten zich op de bestaande kennis van projectdeelnemers over beleidsvorming en op het netwerken met andere belanghebbenden in het onderwijs die deelnamen aan de vergaderingen van de belangengroepen. Ze bespraken ook het verdere gebruik van de tools en training na afloop van het project en hoe de projectresultaten hen zouden kunnen ondersteunen bij hun eigen lokale belangenbehartiging voor inclusieve scholen.
- **Aanbevelingen van de belangengroepen (27):** de resultaten van de bijeenkomsten werden verzameld in een rapport over de uitdagingen op beleids- en praktisch niveau in elk van hun contexten en over hun aanbevelingen voor verbetering.

Activiteiten op EU-niveau

De belangrijkste activiteit op EU-niveau was de slotconferentie in mei 2023 (28). Het was een gelegenheid voor uitwisseling tussen projectpartners, deelnemers aan het project (d.w.z. leraren, leraren in opleiding en schoolleiders), maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van EU-instellingen en lidstaten. Het concept van onzichtbare diversiteit kwam aan bod, wat projectpartners ook hebben proberen vast te leggen via de cursussen en MOOC's. Inclusie op scholen (en in onze gemeenschappen) werd erkend als een voorwaarde voor een bloeiende samenleving.

De behoefte aan welomschreven maar flexibele strategieën voor de uitvoering van inclusie maatregelen werd onderstreept, evenals de behoefte aan extra financiering en het efficiënte gebruik ervan. Deze strategieën moeten op verschillende niveaus samen met de diversiteit van leerlingen, opvoeders, ouders en de bredere gemeenschap worden ontwikkeld. Deze processen kunnen ook de ontwikkeling van gemeenschappelijke definities van inclusie in het onderwijs ondersteunen. Er vonden drie workshops plaats om het beleid ter ondersteuning van inclusie- en opleidingsmogelijkheden (online en face-to-face) voor leraren, leraren in opleiding en schoolleiders te bespreken.

---

²⁶ [InScol project](#).

²⁷ INSCOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups](#).

²⁸ LLLP (2023). [Final conference - Inclusion in action: a holistic approach to inclusion](#).

Wat raden we aan?

Professionele ontwikkeling voor leerkrachten en schoolleiders

De initiële en voortdurende professionele ontwikkeling van leraren en schoolleiders is een sleutelfactor in het realiseren van inclusieve scholen. De effectiviteit van training komt voort uit de openheid om leerervaringen te delen en de mogelijkheden voor co-creatie en re-creatie (29). Er is ook een trend om het trainingsaanbod uit te breiden via digitale middelen om meer leraren te bereiken en tegelijkertijd de effectiviteit te behouden. Ongeacht de vorm is de basis van elk programma voor continue professionele ontwikkeling evidence-based beleid en verbindingen met real-life cases die moeten worden onderzocht (30). Daarnaast moet training met betrekking tot het effectieve gebruik van technologie ter ondersteuning van inclusieve praktijken op scholen niet alleen beperkt blijven tot het verbeteren van testcores, maar ook sociale en psychologische effecten hebben (31). Gebleken is dat blended learning leraren kan helpen de leerstof van hun leerlingen te personaliseren op basis van hun individuele behoeften, maar leraren moeten de juiste training krijgen zodat ze een verscheidenheid aan leertrajecten kunnen aanbieden (32).

Een belangrijk aspect van het INSCOOL II-project is de focus op schoolleiders en hun opleidingsbehoeften; inclusief trainingssessies over onderwerpen zoals management, pedagogisch leiderschap, beoordeling van leraren en betrokkenheid van ouders, leerlingen en lokale gemeenschappen bij schoolactiviteiten en bestuur (33). Een ander belangrijk gebied van professionele ontwikkeling dat in eerder onderzoek is gevonden, is mobiliteit die de behoeften van leraren weerspiegelt en goed wordt ondersteund door openbare instellingen (34). Bevindingen van de belangengroepen suggereren echter dat uitwisselingen niet altijd in het buitenland hoeven te zijn; deze kunnen ook binnen hun gemeenschappen plaatsvinden.

Leraren en schoolleiders kunnen baat hebben bij training over gedeeld leiderschap (35). Dit concept wordt gedefinieerd als leiderschap dat gericht is op inclusieve participatie en holistisch leren door er een gedistribueerd proces van te maken. Het vereist een inzet om samenwerking te bevorderen door een schoolomgeving te creëren die wederzijds respect, kritische dialoog, onafhankelijk denken en een gevoel van erbij horen aanmoedigt. Het EEPN-rapport uit 2020

---

²⁹ EEPN (2022). [A whole school support and networking to ensure school success for all.](#)

³⁰ Ibid.

³¹ EEPN (2020). [Digital technical tools, skills and competences supporting teaching and learning.](#)

³² EEPN (2022). [Teachers' and school leaders' competences and support for effective blended learning.](#)

³³ EEPN (2019). [State of Affairs Report: key policy messages.](#)

³⁴ EEPN (2018). [Desk research report on good practices from practitioner and parent perspective.](#)

³⁵ EEPN (2020). [Collaborative learning and collaborative school leadership in the digital age.](#)

(36) biedt een aantal goede samenwerkingspraktijken die een schat aan bewijs kunnen leveren voor toekomstige beleidshervormingen.

Voor leraren in opleiding zou de meest relevante training op scholen zijn waar leraren die al betrokken zijn bij inclusiepraktijken zelf als trainer kunnen fungeren (37). Zoals is gebleken in de belangengroepen, verdient face-to-face training de voorkeur boven online trainingssessies voor leraren in opleiding, omdat dergelijke trainingen moeilijk online te volgen zijn. In het INSCOOL II-project (38) werd vastgesteld dat de onderwerpen voor deze groep inclusieve methoden omvatten voor leerlingen met speciale behoeften, leerlingen met een beperking en leerlingen met verschillende sociaaleconomische achtergronden (Roma, vluchtelingen), in een zeer praktisch formaat. Zelfreflectie en zelfontdekking zijn essentieel om leraren te helpen hun eigen vooroordelen te bestrijden.

Wat zijn onze aanbevelingen?

- In de lidstaten de ontwikkeling aanmoedigen van leermogelijkheden voor leraren, leraren in opleiding en schoolleiders die innovatief zijn en aansluiten bij hun context en behoeften om ervoor te zorgen dat de opleiding zelf niet repetitief is en geen extra belasting vormt op hun tijd. De te behandelen onderwerpen omvatten, maar zijn niet beperkt tot: de diversificatie van pedagogische methodologieën, projectmatig leren, zelfgestuurd en samenwerkend leren en het creëren van inclusieve en niet-discriminerende omgevingen. Het beschikbare trainingsaanbod moet bestaan uit formele en niet-formele onderwijs aanbieders, gemakkelijk toegankelijk zijn en naar behoren worden gefinancierd.
- In de lidstaten opleidingsmogelijkheden over samenwerkend schoolleiderschap promoten als essentiële ondersteuning om een school brede aanpak te implementeren, om leerkrachten en schoolleiders die nog niet betrokken zijn bij inclusief onderwijs te bekwamen en om de samenwerking van leerkrachten en schoolleiders met het niet - onderwijzend personeel te bevorderen.
- Het bevorderen van opleidingsmogelijkheden in de lidstaten, voor leraren in opleiding, leraren en schoolleiders, over hoe ze kunnen deelnemen aan het beleidsvormingsproces, van ontwerp, ontwikkeling en implementatie, met inbegrip van toezicht en evaluatie. Op deze manier worden ze in staat gesteld om hun recht op een plaats aan beleidstafels uit te oefenen.

Systemische samenwerking en de school brede aanpak

De transformatie van schoolculturen moet inclusie en duurzaamheid als uitgangspunt hebben, wat niet mogelijk is zonder samenwerking en participatie van meerdere belanghebbenden in het bestuur van de school (en het onderwijssysteem) via een school brede aanpak. Deze aanpak

---

³⁶ Ibid.

³⁷ INSCOOL II project (2023). [Recommendations from advocacy groups](#).

³⁸ Ibid.

bevordert innovatieve leeroplossingen en leeromgevingen die uiteindelijk effectief en betrokken leren genereren en alle lerenden in staat stellen om te leren (39); door rekening te houden met de onderlinge relaties in en rond scholen en te erkennen dat elke belanghebbende een rol speelt in de ervaring van elke leerling (40).

De praktijken die zijn geanalyseerd door het European Education Policy Network (41) laten zien hoe het transformatieproces van een schoolcultuur door middel van een school brede en mensenrechtenbenadering leidt tot het ontwikkelen van een democratische, op samenwerking gebaseerde en inclusieve sfeer binnen de school. Er is beleid nodig om schoolleiders te ondersteunen bij het samenbrengen van actoren en belanghebbenden om acties te bevorderen via een participatief proces (met leerlingen in het middelpunt), mechanismen voor zelfevaluatie door scholen in te voeren, wereldwijde gemeenschappen van leerlingen buiten de lokale gemeenschap te faciliteren en aanbieders van niet-formeel onderwijs systematisch bij het proces te betrekken (42). Bevindingen van de belangengroepen onderstreepten echter dat er enorme obstakels zijn in sommige landen waar inclusie niet hoog op de agenda staat en belangenbehartiging rond het onderwerp wordt ontmoedigd, waardoor de implementatie van participatieve processen als een school brede aanpak in feite wordt geblokkeerd (43).

Het werk rond de school brede aanpak en systemische samenwerking in scholen (en onderwijssystemen) is nauw verbonden met Educatie voor Duurzame Ontwikkeling (EDO). Daarom is het niet nodig om het werk op het gebied van inclusie en duurzaamheid te verdubbelen, aangezien EDO zelf werkt via een school brede aanpak om inclusie in onderwijsomgevingen te bevorderen en aan te pakken. Ondersteuning bij het ontwikkelen van samenwerkend schoolleiderschap is een andere hoeksteen van het implementeren van een school brede aanpak om inclusieve scholen te realiseren, aangezien het ontwikkelen van dit type leiderschap ervoor zorgt dat de verantwoordelijkheid wordt gedeeld tussen de schoolleiders, leerkrachten, bestuurders, ouders en leerlingen zelf (44). Dit aspect is de sleutel tot het tegengaan van het gevoel niet gehoord te worden door beleidsmakers en het niet kunnen deelnemen aan besluitvormingsprocessen, zoals aangegeven door deelnemers aan de belangengroepen (45).

Een school brede aanpak is niet compleet zonder het ontwikkelen van systemische samenwerking op lange termijn met aanbieders van niet-formeel onderwijs en met lokale gemeenschappen als geheel. Uit door de EU gefinancierde projecten blijkt hoe belangrijk het

---

³⁹ EEPN (2022). [Teachers and school leaders towards a sustainable whole school approach for quality and inclusive education. Highlights Report 2022.](#)

⁴⁰ PHERECLOS project (2020). [Policy and School Structure Inventory.](#)

⁴¹ [European Education Policy Network \(EEPN\).](#)

⁴² EEPN (2022). [Teachers and school leaders towards a sustainable whole school approach for quality and inclusive education. Highlights Report 2022.](#)

⁴³ INSCOOL II project (2023). [Recommendations from advocacy groups.](#)

⁴⁴ EEPN (2020). [Collaborative learning and collaborative school leadership in the digital age.](#)

⁴⁵ INSCOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups.](#)

is om de banden te versterken door gebruik te maken van hun expertise en ervaring en deze op te nemen in scholen. Het leggen van verbanden met de echte wereld biedt manieren om zinvoller te leren en leidt tot een betere motivatie, niet alleen voor leerlingen, maar ook voor leerkrachten en schoolleiders, wier werklast wordt verminderd (46). Deze verbanden zorgen ervoor dat het leerproces buiten het formele onderwijs doorgaat, waardoor voortijdig schoolverlaten wordt beperkt. Om deze verbanden te leggen, hebben scholen zelf autonomie nodig, inclusief passende budgetten, omdat inclusie alleen mogelijk is als de school in staat is om haar onderwijs aan te passen aan de lokale realiteit.

De aanbeveling van de Europese Raad over trajecten naar succes op school(47) roept op tot geïntegreerde en alomvattende strategieën die gebaseerd zijn op gestructureerde samenwerking tussen actoren die verschillende beleidsterreinen, bestuursniveaus en onderwijs- en opleidingsniveaus vertegenwoordigen. In het document wordt opgemerkt dat het voor het bevorderen van onderwijssucces voor alle leerlingen van essentieel belang is om op systeemniveau in te grijpen op kenmerken die op verschillende manieren van invloed kunnen zijn op gelijkheid en inclusie in onderwijs en opleiding, en om sector overstijgende samenwerking te versterken.

De aanbevelingen van de ET2020-werkgroep over scholen (48) onderstrepen ook het belang van een sector overstijgende aanpak en nauwere samenwerking met een breed scala aan belanghebbenden om kwesties aan te pakken waarvoor scholen niet de relevante expertise hebben (en kunnen hebben); met inbegrip van het maatschappelijk middenveld en de gemeenschap in het algemeen. Samenwerken rond inclusie kan zelfs het begrip van het concept zelf ondersteunen. Uitdagingen die in de belangengroepen naar voren kwamen, (49) gaven aan dat er in sommige landen nog steeds een groot aantal leraren of schoolleiders is, dat zich vooral richt op inclusie als het gaat om bijvoorbeeld lichamelijke invaliditeiten. Het is ook belangrijk om het idee van inclusief onderwijs op een begrijpelijke manier uit te leggen en te promoten en het te onderwijzen als iets anders dan integratie.

Wat zijn onze aanbevelingen?:

- Lidstaten een leidraad bieden voor het implementeren van beleid dat leerkrachten en schoolleiders ondersteunt om actoren en belanghebbenden samen te brengen. Dergelijke mechanismen moeten worden ingebed in het beleid zelf, dat wil zeggen al vanaf de ontwerpfase, zodat meer omvattende beleidslijnen en strategieën kunnen worden ontwikkeld die gericht zijn op alle lerenden binnen de schoolgemeenschap.
- Lidstaten begeleiden om leerkrachten en schoolleiders ondersteuning te bieden, ook financieel, om acties voor leerplanontwikkeling als een participatief proces te bevorderen en om het creëren van open leergemeenschappen te vergemakkelijken,

⁴⁶ PHERECLOS project (2021). [Summary Analysis Report](#).

⁴⁷ [Council Recommendation of 28 November 2022 on Pathways to School Success and replacing the Council Recommendation of 28 June 2011 on policies to reduce early school leaving](#)

⁴⁸ PHERECLOS project (2020). [Policy and School Structure Inventory](#).

⁴⁹ INSCOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups](#).

waarbij het begrip van inclusie als een holistisch concept wordt gemainstreamd, dat te onderscheiden is van integratie .

- Lidstaten ondersteunen bij het versterken van de wederzijdse leeractiviteiten waartoe zij zich hebben verbonden. Dit kan op EU-niveau tussen de lidstaten, op nationaal niveau en tussen verschillende regio's en steden binnen of over de grenzen heen.
- De lidstaten richtlijnen geven voor het implementeren van de aanbeveling van de Europese Raad over trajecten naar schoolsucces, met name over het opnemen van welzijn als een hoofddoelstelling van de leersystemen. Als academische prestaties ook in termen van welzijn en inclusie worden beschouwd, kan de cultuur binnen onderwijsinstellingen op dezelfde manier worden aangepast.
- In alle lidstaten de implementatie van het kader voor de school brede aanpak bevorderen, waarbij de verbanden met de EDO-aanpak duidelijk worden, aangezien duurzaamheid en inclusie wederzijds afhankelijk zijn. Beide kaders vereisen het bevorderen van samenwerking tussen alle belanghebbenden en besluitvormers op het gebied van onderwijs.
- In alle lidstaten de waardering van niet-formeel onderwijs bevorderen als een essentieel onderdeel van inclusief onderwijs en de ontwikkeling van systematische samenwerking in de formele, niet-formele en informele onderwijssectoren om ervoor te zorgen dat hun stem doordringt in de besluitvormingsprocessen rond beleid, curriculum, financiering en onderwijs- en leermethoden. De EU moet de lidstaten stimuleren om de verantwoordelijkheid voor onderwijs opnieuw te definiëren als een collectieve verantwoordelijkheid. De EU moet de ontwikkeling stimuleren van open en flexibele systemen voor een leven lang leren van de wieg tot het graf, wat wordt aangeboden in meerdere leerruimtes met alle soorten erkende en gewaardeerde leermethodes.
- Lidstaten aanmoedigen om deze structuren ook op lokaal en regionaal niveau op te zetten, aangezien er op deze niveaus beleid en acties plaatsvinden. Daarom is het belangrijk om lokale en regionale beleidsmakers erbij te betrekken en belanghebbenden te laten begrijpen dat ze ook aan deze processen moeten deelnemen. Het Comité van de regio's en DG regio zouden een centrale rol kunnen spelen bij het ondersteunen van lidstaten en sub nationale niveaus in dit werk.
- Lidstaten oproepen om reeds bestaande competentiekaders zoals sleutelcompetenties voor een leven lang leren, waaronder LifeComp, DigComp en EntreComp, evenals GreenComp, effectief te implementeren, aangezien zij ondersteuning bieden bij het ontwikkelen van competenties die zijn afgestemd op de waarden van kansgelijkheid en inclusie.
- De lidstaten richtsnoeren en middelen bieden die een betere overbrugging tussen beleid en praktijk in beide richtingen mogelijk maken. Ervoor zorgen dat de uitwisselingskanalen tussen de lidstaten actief blijven en niet louter receptoren zijn, maar samenwerken bij het ontwikkelen van oplossingen.
- Het idee promoten van scholen als leerecosystemen die sterke netwerken vormen die kunnen helpen bij het oplossen van de problemen waarmee de scholen worden geconfronteerd door samen te werken met actoren uit de gemeenschap, zoals het

maatschappelijk middenveld, waardoor scholen niet alleen reactief maar ook proactief kunnen zijn in het aanpakken van de behoeften van leerlingen.

Tekorten aan leraren en schoolleiders: een geval van verslechtering van het welzijn

Een lerarentekort wordt in de hele EU geïdentificeerd als een van de belangrijkste problemen waarmee onderwijssystemen in Europa momenteel worden geconfronteerd (50). Er zijn aanwijzingen dat de aantrekkelijkheid van het beroep van leraar in de hele EU voor ernstige uitdagingen staat, waaronder een vergrijzende bevolking en het opgeven van het beroep (51). Het welzijn van professionals wordt gezien als de sleutel om dit beroep aantrekkelijker te maken en ook om leerkrachten te behouden. Welzijn voor onderwijzend en niet-onderwijzend personeel is van cruciaal belang voor hun eigen persoonlijke en professionele ontwikkeling en voor de sociale en emotionele competenties en het leren en de ontwikkeling van leerlingen in het algemeen (52).

Een EEPN-rapport benadrukte dat enkele van de redenen de status van het beroep, administratieve lasten, weinig mogelijkheden voor loopbaanontwikkeling en ontoereikende salarisniveaus en arbeidsomstandigheden zijn. Deelnemers aan de belangengroepen (53) benadrukten dat in sommige gevallen de weg van leerkracht in opleiding naar voltijdse leerkracht buitengewoon moeilijk is gemaakt, wat het probleem alleen maar verergert. In sommige landen omvatten maatregelen tegen tekorten de integratie van het gebruik van technologische hulpmiddelen en het inhuren van leraren uit andere beroepen. EEPN merkte ook op dat er niet zoveel concrete gegevens beschikbaar zijn over tekorten aan schoolleiders in heel Europa.

Een andere factor die de motivatie van leraren beïnvloedt, heeft te maken met hun autonomie. Het is gebleken dat de motivatie groter is wanneer ze de autonomie krijgen om niet alleen materialen te kiezen, maar ook lesmethoden, curriculum, de organisatie van de leeromgeving en partnerschappen met externe organisaties binnen de gemeenschap (54). Om succesvol te zijn, moet autonomie gepaard gaan met een hoge mate van continue ondersteuning (ook financieel) met behoud van transparante verantwoordingsmaatregelen. Deze maatregelen zouden helpen om meer leraren in hun beroep te houden.

Wat zijn onze aanbevelingen?

---

⁵⁰ European Commission (2022). [European Education Area Progress Report](#).

⁵¹ EEPN (2019). [State of Affairs Report: key policy messages](#).

⁵² EEPN (2019). [Highlights report](#).

⁵³ INSCOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups](#).

⁵⁴ EEPN (2019). [State of Affairs Report: key policy messages](#).

- De lidstaten richtsnoeren bieden bij het implementeren van maatregelen om kwaliteitskandidaten aan te trekken en te behouden voor de verschillende onderwijs functies, de administratieve last te verminderen, de toegang tot de onderwijsloopbaan te vereenvoudigen en onderwijsprofessionals te ondersteunen in hun rol door middel van relevante mogelijkheden voor professionele ontwikkeling en een adequaat salaris.
- De lidstaten ondersteunen bij de integratie van mensen uit andere beroepen in het onderwijs. Aandringen op sterke kwaliteitsmaatstaven en ondersteuning voor de nieuwkomers in het vak.
- De lidstaten aanmoedigen om hervormingen in de onderwijs- en opleidingsstelsels door te voeren, om meer flexibiliteit mogelijk te maken en om leerkrachten en schoolleiders autonomie te geven om inclusie maatregelen in scholen door te voeren, evenals transparante verantwoordingsmaatregelen die gericht zijn op voortdurende verbetering van de scholen.
- De lidstaten begeleiden bij het verbinden van formele, informele en niet-formele leeromgevingen, zien hoe het onderwijzend personeel kan worden ondersteund door partners uit het maatschappelijk middenveld bij het verminderen van de werklast en het onderzoeken van methodologieën en pedagogische methoden om inclusie te bevorderen.
- De lidstaten begeleiden bij de invoering van digitale hulpmiddelen, in combinatie met adequate ondersteuning voor leraren in opleiding, leraren en schoolleiders. Digitale hulpmiddelen zijn geen onmiddellijke oplossingen en er is begeleiding nodig om ervoor te zorgen dat het personeel bekwaam genoeg is om dergelijke tools te gebruiken, dat het geen last heeft van de extra stress en vervolgens proactief digitale hulpmiddelen kan gebruiken om inclusie te stimuleren.
- De EU-instellingen en de lidstaten oproepen om collectieve overeenkomsten te respecteren en de sociale dialoog en collectieve onderhandelingen te bevorderen om inclusieve onderwijssystemen en betere arbeidsomstandigheden voor leerkrachten te waarborgen.
- Lidstaten begeleiden om ervoor te zorgen dat overheidsinvesteringen in onderwijssystemen ook het welzijn van leerkrachten en schoolleiders garanderen. Er moeten oplossingen worden aangedragen om de administratieve werklast van leraren en schoolleiders te verminderen; en om hun werk beter te verbinden met dat van niet-onderwijzend personeel zoals psychologen.

Overheidsfinanciering voor onderwijs en training

Duurzame overheidsfinanciering is de sleutel tot het waarborgen van het basisrecht op kwalitatief inclusief en gratis onderwijs. Wanneer particuliere financiering deel uitmaakt van de mix, moet deze gericht zijn op inclusie en niet op winst, en moet deze onderworpen zijn aan regels die gelijkwaardigheid in onderwijs en training bevorderen (55). In de discussies van de belangengroepen werd opgemerkt dat er in sommige landen sprake is van toenemende

⁵⁵ LLLP (2022). [Investment in Education & Training: A public good for all](#).

privatisering en bezuinigingen in het openbare onderwijssysteem, wat de toekomst van het kwaliteitsonderwijs, waarop de instellingen zich richten, in gevaar brengt (56).

Financiële steun is vooral nodig om te garanderen dat hervormingen geen extra financiële lasten voor gezinnen met zich meebrengen (57). Daarom moet er wetgeving komen die scholen in staat stelt over passende en flexibele budgetten te beschikken om activiteiten te financieren, waaronder het uitvoeren van integratiemaatregelen. Dit wordt ook ondersteund door bevindingen van de belangengroepen, waar werd vastgesteld dat uitdagingen op schoolniveau vaak worden veroorzaakt door een gebrek aan middelen - meestal financiële middelen (58). Bovendien moeten er middelen beschikbaar worden gesteld om externe actoren, zoals maatschappelijke organisaties, te betrekken bij de samenwerking met scholen rond inclusiepraktijken.

Uit door de EU gefinancierde projecten blijkt dat er ook financiële middelen beschikbaar moeten worden gesteld aan aanbieders van niet-formeel onderwijs zelf om de betrokkenheid bij en banden met de formele onderwijssector te versterken om samen pilots uit te voeren, waaronder het delen van ervaringen tussen leraren met verschillende achtergronden (59). Het is belangrijk om op verschillende niveaus initiatieven te stimuleren die zijn gebaseerd op systemische, langdurige samenwerking met aanbieders van niet-formeel onderwijs. Bovendien werd in de belangengroepen besproken dat de gebrekkige uitvoering van het beleid in veel gevallen te wijten is aan onvoldoende middelen, niet alleen voor leraren en schoolleiders, maar ook voor overheidspersoneel dat het beleid in alle lidstaten moet implementeren, van het nationale tot het lokale niveau (60).

Wat zijn onze aanbevelingen?:

- EU-instellingen en lidstaten moeten in alle beleidsdocumenten op het gebied van onderwijs passende publieke financiering opnemen als het belangrijkste element van inclusie in het onderwijs. Deze financiering moet zowel gericht zijn op harde als zachte infrastructuurveranderingen zoals curricula.
- Samenwerkingsstructuren van belanghebbenden moeten ook inspraak hebben bij de beoordeling en monitoring van de werkelijke kosten en behoeften van scholen en onderwijssystemen.
- De EU moet steun verlenen zodat overheidsfinanciering initiatieven op lange termijn en sector overstijgend stimuleert en niet-duurzame initiatieven op korte termijn ontmoedigt. De financiering kan ondersteuning bieden bij het organiseren van fora voor het uitwisselen van ervaringen van verschillende belanghebbenden en bij het co-creëren van gezamenlijke multi-stakeholder- en sector overstijgende initiatieven.

---

⁵⁶ INSCOOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups](#).

⁵⁷ PHERECLOS project (2020). [Compilation of Briefing Papers](#).

⁵⁸ INSCOOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups](#).

⁵⁹ PHERECLOS project (2022). [Open Schooling Policy Recommendation Brief](#).

⁶⁰ INSCOOOL II project (2023). [Recommendations from the advocacy groups](#).

- De slimme toewijzing van middelen bevorderen om schoolleiders en leerkrachten te ondersteunen bij het implementeren van beleid en programma's om inclusiekloven op lokaal niveau te dichtten.
- De lidstaten aanmoedigen om meer middelen beschikbaar te stellen voor ondersteunend personeel om te helpen bij inclusie in scholen, evenals financiering voor meer en betere opleidingsmogelijkheden voor onderwijzend en niet-onderwijzend personeel. Deze aanpak is essentieel om het aanbod van geïndividualiseerde leertrajecten te ondersteunen, zodat elke lerende wordt opgenomen. Deze trainingsmogelijkheden zijn zelfs nog belangrijker in gevallen waarin het beleid op nationaal niveau niet volledig is afgestemd op een meer holistische kijk op inclusie in het onderwijs.
- De lidstaten begeleiden om ervoor te zorgen dat er voldoende overheidsfinanciering wordt gegeven aan ondersteunende diensten, zodat alle leerlingen een gelijk speelveld hebben bij de toegang tot onderwijs en opleiding. Deze diensten omvatten ondersteuning voor ouders voor huisvesting gerelateerde behoeften, schoolmaaltijden, vervoer, enz. Steun voor deze diensten kan niet plaatsvinden zonder gevallen van privatisering en stagnatie in de overheidsfinanciering voor onderwijs tegen te gaan.
- Er moeten ook mechanismen worden ontwikkeld om ervoor te zorgen dat projectresultaten niet verloren gaan en die de besluitvorming op verschillende niveaus kunnen ondersteunen om investeringen in inclusie efficiënter te maken en beter af te stemmen op de behoeften ter plaatse.

INSCOOL

Inclusive Schools II